

**АСПЕКТИ НА ФОРМИРАНЕ НА КОМУНИКАТИВНА
КОМПЕТЕНТНОСТ В СЪВРЕМЕННАТА ОБЩЕСТВЕНА
ИНФОРМАЦИОННА СРЕДА**

Ирена Петева

Специализирано висше училище
по библиотекознание и информационни технологии

Преодоляването на негативните тенденции, като информационно затъмнение или дигитално разделение и формирането на съвременна информационна култура на прозрачност е пряко зависимо от множество фактори. Основа за изграждане на такава култура е реализацията на адекватна обществена информационна среда и съответната информационна политика, които да осигурят достъпността на информацията.

Информационната политика на всяка страна включва както органите на властта и управлението, така също и всички неправителствени субекти и гражданите, и трябва да се формира като се отчита неизбежното влияние на разпространяваната информация в локален и международен мащаб. В условията на глобализацията информационната политика трябва да отговаря на интересите и целите на определен субект или общност, като се отчита, че тези интереси на тези субекти или общности са свързани не само с географското пространство, в което те съществуват, но се пресичат с интереси и сфери на дейност на значителна част от субектите в глобален мащаб.

В настоящия момент традиционните механизми на управление и взаимодействие (в това число и информационно) в системите с относително “непрозрачни” външни граници или връзки между тях не отговарят напълно на условията на средата и съответно не действат адекватно. От тук произтича необходимостта от изучаване и моделиране на сложното взаимодействие на субектите и информационните процеси в условията на глобализация, за да може да се изгради адекватна информационна среда.

Процесите на глобализацията поставят информацията в ролята на едно от най-важните направления на прогреса като цяло, и в сферата на управление на информационното осигуряване в частност. Процесът на информационно-комуникационна глобализация¹ е един от най-показателните интеграционни процеси в света.

¹ См.: Яновский Р.Г. Глобальная информатизация и гуманитарные проблемы // Глобальная информатизация и безопасность России: Материалы «круглого стола» «Глобальная

Всеизвестен факт е, че основна задача на информатизацията е пълното удовлетворяване на информационните потребности на обществото във всички сфери на неговата дейност, увеличаване на жизненото равнище на гражданите, повишаване на ефективността на производството и съдействие на социално-политическата стабилизация². В тези условия дейността на управленските органи, неизбежно се трансформира в посока на качествени изменения, които имат за цел повишаване на прозрачността на управление и възможностите за активно включване на гражданите в процеса взимане на решения и се постигат със средствата на информационните и комуникационните технологии. Важен стимул за такива изменения и постигане на такива цели е развитието на обществена информационна среда, осигуряваща достъп до информация и знания, технологии и възможности за комуникация на всички членове на обществото.

Разглеждайки обществената информационна среда като естествена концептуална рамка за формиране на култура на прозрачност, включваща като свой основен елемент комуникативната компетентност ще акцентираме върху новите комуникационни парадигми, които поставят в центъра на събитията потребителя на информация. Другата особеност на тази среда е свързана с минимизиране на дистанцията между потребител и информационна система.

Ако разгледаме социалната информационна среда като телеологична система от гледна точка на информационния поток, се обособяват два главни потока информация – входящ и изходящ.

Потокът входяща информация стартира процеса на вътрешно планиране, като в крайна сметка води до избор и обединяване на ресурсите, за да се приложи дадено действие в практиката. Входящите данни могат да бъдат определени като факти, които се свързват с вътрешната информация на обектите като оказват влияние върху тази информация за формирането на предположения за бъдещето, който накрая се определят като група от цели.

Изходящият поток определя формите за показване на дейността на обекта/субекта. Той се корени в компетентността, ценностите и нормите, като накрая определя дейността, която е обусловена от целите. Процесът на усъвършенстване е свързан с елемента човешки фактор и протича вътре в самия субект. Този процес се стреми към разбирането на базата на компетентността, нормите и ценностите. От друга страна, процесът на усъвършенстване на информацията, които се състои от установяване на целта и ориентация за необходимите ресурси е насочен към постигането на успех или поне към адаптиране, съобразено с условията на външния свят. Този процес е ориентиран към бъдещето, но задължително има връзка с миналото.

Входящата информация се свързва с вътрешна, съществуваща информация, за да създаде ново познание. Този процес завършва с оражението на цялата обединена информация върху съставяне на вътрешни бъдещи предположения. В една телеологично функционираща информационна среда, независимо от това дали това е отделен човек, организация, обществена група или обществото като цяло тези предположения се проявяват чрез целите.

информатизация и социално-гуманитарни проблеми човека, култури, общества» / Под ред. професора В.И. Добренъкова. М., 2001.С. 80-81.

² См.: *Машлыкин В.Г.* Европейское информационное пространство. М.,1999.

Когато говорим за социална реалност в контекста на изграждане на информационната среда се вземат предвид всички информационни потоци, (независимо от това дали те влизат или излизат от субекта) и обществената среда. В този смисъл комуникацията се разполага в социалния свят и е основа за интеракциите между елементите на обществената информационна среда.

От гледна точка на участниците в едно интерактивно действие, (комуникационен акт) социалният свят е в основата на процесите за достигане на разбиране и формиране на кръгозора, а информацията, предавана чрез комуникация, оказва влияние върху цялата среда.

Ситуацията представлява част от живия живот, с определени от интересите и целите на поне един участник граници. Понятието за ситуация предполага, че някой от взаимодействащите си дадености има цели, които могат да бъдат осъзнати като практически приложими чрез интерпретацията на самата ситуацията. Ситуацията се изразява чрез целите и плановете на действието в контекста на нещо релевантно и разбираемо. Този контекст се определя и командва концентрично. Следователно колкото по-голямо е пространствено-времето или социално разстояние, толкова по-трудни за разбиране са ситуацияите³. Проблемът свързан с допустимостимата продължителност на липсата на контакт, получава потвърждение на база на тази теория. Ако закъснението е твърде дълго, информацията повече или по-малко губи своята уместност (релевантност). Тази нарастваща липса на уместност е зависима от ситуацията.

Социалната реалност ограничава възможностите да се използва наличния информационен потенциал във времето и пространството в субективния и обективния светове. Ситуацията ограничава използването на тази информация в системата на субективните светове, обективния свят и обществения свят.

Когато отнесем тези понятия към временния характер на информацията може да се докаже, че той се отнася до социалната реалност, а временният характер на действието се отнася до ситуацията. **Тоест, за да се каже, че са осигурени възможности за достъп до информация е необходимо да е осигурено навременното ѝ получаване, за да бъде тя актуална и полезна за предприемане на съответното действие или взимане на решение в конкретната ситуация.**

За правилното функциониране на обществената информационна среда е необходимо интеракциите между отделните и компоненти да са насочени към организация на използването на информационния потенциал, така че той да носи максимална полза в даден момент и определена ситуация за постигане на целта. Тъй като хората (човешкият фактор) са най-важната характеристика на всяка една информационна среда, за да се постигне целта - достъпност на информацията насочена към изграждане на култура на прозрачност на информирания гражданин, е необходимо да се отчитат всички особености, свързани с възможностите както за търсене, намиране, асимилиране и използване на необходимата информация, така също и за нейното събиране, организация, съхраняване и разпространение.

Както отбелязахме вече социалната реалност ограничава пределите на достъпност на информацията. Значението на ситуацията зависи от гледната точка. От гледна точка на участника, който поставя целите, ситуацията ограничава наличността

³ Habermas, J. The theory of communicative action, Volume: 2 Lifeworld and System: A Critique of functionalist reason. Boston: Beacon Press; 1989. с. 122-127

както на входящата, така и на изходящата информация. Поставянето на целта и планирането се осъществяват само чрез информацията, която е на разположение. Би могло да се направи заключение, че ако ситуациите засягат нещо, което не се отнася до субекта, информацията за тях трудно се разбира. За да се постигне общо разбиране, трябва да бъде пренесена много информация. Ако входящата информация е на ниво данни и интерпретационните структури се различават много една от друга, ориентацията за ситуацията ще бъде най-трудна, и съответно ще изисква голяма продължителност. Тоест при неразбиране на входящата информация, резултатите са лоши. Като това важи както за хората, така също и за информационните системи. При лоша структура, организация и разпределение на информацията в системата трудно може да се очаква тя да достигне до потребителя или да запази своята достоверност и цялостност.

Понятието за достъпност на информацията предполага, че за да бъде на разположение, информацията трябва да е полезна в даден контекст, незабавно или в интуитивно очакван времеви интервал. Ако се случи споменатата по-горе ситуация (на неразбиране или на ненавременно получаване) се смята, че информацията не е налична и достъпна. Това води до интересни последици, като изкривяване на информацията и невъзможност да бъде използвана. За да е възможно да се постигне информираност на гражданите в една мултикултурна, мултикомпетентна или многоезична среда е необходимо да се извърши огромно количество предварителна работа преди ситуациите да могат да бъдат разбрани по един взаимно равнопоставен начин.

С помощта на системния подход към обществената информационна среда може да се опише какъв вид информация съществува и преминава при различни дейности, извършвани от определени структури, разположени в пространството и времето.

Ценностите, които в този случай са свързани с информацията определят една обща структурна подсистема, наречена култура на прозрачност. Функцията на културата на прозрачност е да поддържа определени модели дейност. Тези модели се състоят от познавателни интерпретационни схеми и от преценки. Схемите са символични изрази и ценностни стандарти, като например стандарти за разрешаване на морално-практически и когнитивно-познавателни проблеми. Преценките представляват субективна интерпретация на налична информация в точно определена ситуация.

В социалната информационна среда, насочена към формиране на култура на прозрачност, **нормите** определят взаимно очакваните правила, според които субектите на общността ще извършват определени действия в определени ситуации. Следователно от членовете на тази общност се изисква да изпълняват легитимните очаквания на другите. От една страна това е свързано с формулиране на правила и стандарти, осигуряващи предоставянето и достъпа до социално значима информация, а от друга до създаване на стратегия за изграждане на информационна и комуникационна култура на гражданите, осигуряваща активното им участие в обществените процеси. Приемането на нормите води до пълна интеграция, а по-нататък и до модификация на модела на комуникация и усъвършенстване на самата среда.

В заключение могат да бъдат направени следните обобщения:

Системният подход дава възможност да се представят различните структури (култура, общност, политика и институции), като подсистеми на цялата социална информационна среда, където се движат информационните потоци и се осъществяват различните дейности, описани по-горе. Системата, дали това е една организация или общество, съдържа информация за целите и нормите. Тази информация ще направлява формирането на целта и използването на наличните ресурси за постигане на оптимални резултати. Общеизвестен факт е, културните системи са по-стабилни от социалните, които от друга страна са по-стабилни от политическите, а хората са най-важната част от всяка една социална система.

При така описаните процеси в социалната информационна среда организационната култура остава поне отчасти въпреки организационните промени, както онтологични, така и нормативни. Политиката, която определя целите, се променя според изискванията на обкръжаващата среда и в съответствие с информацията, предлагана от нормите. Накрая, използването на ресурси и средства е зависимо най-много от поставянето на целта и изискванията за адаптиране към обективния свят.

Литература

- [1] Денчев, С. Информационна среда за трансфер на технологии . – София : Захари Стоянов, 2003.
- [2] Павлова И. Възможностите на интернет базираните социологически изследвания в дигиталните библиотеки. //Нови информационни технологии в образователния процес. Годишен семинар на СВУБИТ. Доклади. Чифлика, 11-13 април 2007 г.
- [3] Павлова И., Изследване на информационните потребности в университетска информационна среда //Нови информационни технологии в образователния процес. Годишен семинар на СВУБИТ. Доклади. гр. Долна Баня 31 март – 01 април 2006 г., С., 2006, с.90-95.
- [4] Семерджиев, Цв. Стратегия : Среда, ресурси, способности, планиране. София, Класика и стил, 2007.
- [5] Целков, В., Функциониране на обобщения модел за достъпа до ресурсите в компютърни системи.// Сборник трудове на Института за Перспективни Изследвания за отбраната, ВА „Г. С. Раковски”, София, 2006.